

JOAN N. GARCÍA-NIETO, I CORNELLÀ

Antonio Balmón Arévalo

Alcalde de Cornellà de Llobregat

Poques persones han gaudit a Cornellà de la influència, suport i reconeixement que Joan N. García-Nieto, anomenat “Nepo” per la majoria dels seus coneguts, va ser capaç d’assolir al llarg de la seva llarga presència a la nostra ciutat. Per a les avantguardes joves de la meva generació, que tot just en aquells primers anys de la nostra joventut anaven prenent consciència de la realitat social que ens havia tocat viure, la figura de García-Nieto va adquirir, al llarg del temps, una dimensió quasi mítica o llegendària. Ell es va convertir, des del primer moment de la seva arribada al barri de Sant Ildefons de Cornellà, cap a la primavera de 1965, en el referent de moltes persones de totes les edats, que compartien compromís i militància en les organitzacions cristianes de base o bé en les primeres organitzacions clandestines que, al llarg dels anys següents, serien el nucli fundador dels moviments obrers i socials de la nostra ciutat i de la nostra comarca.

Quan García-Nieto va arribar a Cornellà, amb els seus 36 anys d’edat acabats de fer, ja era un sacerdot jesuïta i un intel·lectual reconegut arreu per la seva preocupació per les condicions de vida de les classes treballadores i per la seva coneguda experiència en el món de les relacions laborals. Es va instal·lar en un petit pis del carrer Begònia del barri de Sant Ildefons, un barri en el qual tot just feia cinc anys que s’havien començat a ocupar els primers blocs d’habitatges per part de famílies treballadores procedents de tots els llocs d’Espanya, arribades a Catalunya a la cerca d’una vida millor. Es va trobar, per tant, un barri a mig fer, encara en permanent construcció, ja que els darrers blocs de pisos que acabarien de configurar el que a partir de l’any 1970 seria per sempre més el barri més poblat de Cornellà, no s’acabarien ocupant fins als anys 1975 i 1976.

Era un barri on, com en tants d’altres de construïts en altres ciutats de l’entorn de Barcelona, mancaven els serveis públics bàsics, estava sense urbanitzar, sense cap mena d’espais públics, sense equipaments sanitaris, sense escoles i, sobretot, sense un projecte clar per part dels ajuntaments d’aquell moment que preveïés donar solució a totes aquestes necessitats. Un ambient certament desolador, en el qual el desarrelament i el perill de marginació formaven part de la vida quotidiana dels seus habitants. García-Nieto va arribar a Cornellà plenament conscient de les característiques socials, econòmiques i culturals del lloc on havia decidit d’instal·lar-se i, a causa del seu profund compromís religiós, social i polític, s’hi va saber integrar amb tota naturalitat, convertint-se des del primer moment en un veí més de la comunitat veïnal i en una peça fonamental dels primers moviments reivindicatius que començaven a gestar-se al barri.

En Joan va arribar a la nostra ciutat per exercir de consiliari i impulsar les primeres comunitats de cristians de base que havien sorgit en els anys precedents en algunes parròquies de Cornellà. Aquest grups, formats per organitzacions com la Hermandad Obrera de Acción Católica (HOAC), Acción Católica Obrera (ACO) o Joventut Obrera Cristiana (JOC), havien anat sorgint per la iniciativa de grups de joves amb inquietuds socials en diferents barris de la ciutat, que estaven en desacord amb la línia conservadora del nacional-ca-

tolicisme i l'Església oficial. García-Nieto no va ser el primer sacerdot compromès amb aquesta tasca, ja que uns anys abans de la seva arribada, el també prevere malauradament ja desaparegut Oleguer Bellavista havia iniciat una feina similar a les parròquies de Sant Miquel i de Sant Jaume, que havia estat consagrada feia poc al barri d'Almeda. En definitiva, en Joan va venir a Cornellà a ampliar, impulsar i donar forma i contingut a comunitats de base ja existents a la ciutat, que es van poder expandir gràcies a les seves aportacions ideològiques i intel·lectuals.

Un altre del motius que el va fer venir a Cornellà va ser que ja coneixia l'experiència viscuda en la primera gran vaga obrera produïda a la ciutat i al Baix Llobregat durant el franquisme. Em refereixo a la vaga de la Siemens de 1962, que va ser la primera gran mobilització obrera a les fàbriques i va significar la consolidació dels primers nuclis dirigits del que més endavant serien les organitzacions sindicals. El fet de viure a Cornellà li va permetre conèixer millor la situació en què es trobaven els primers grups d'obrers organitzats de la ciutat i del Baix Llobregat, al mateix temps que va poder entrar en contacte amb altres grups similars de la resta de Catalunya i d'Espanya. De fet, moltes de les reunions que posteriorment donarien pas a la fundació de la plataforma sindical de Comissions Obreres, se celebraven en alguns locals cedits generosament per algunes parròquies cornellanenques, però especialment en el seu pis de Sant Ildefons. En Joan va participar activament d'aquest procés fundacional, aportant-hi la seva perspectiva rigorosa i intel·lectual i el seu ampli coneixement de l'obrerisme reivindicatiu. Va viure de primera mà la detenció de quaranta-dos membres de la Coordinadora Comarcal de CCOO del Baix Llobregat, esdevinguda a la parròquia de Sant Jaume d'Almeda el 27 d'abril de 1967, i ell mateix va ser detingut dos anys més tard en una reunió clandestina que se celebrava al domicili del seu amic i company de tants projectes comuns Alfons Carles Comín.

Aquest conjunt d'inquietuds socials i la necessitat que tenia de difondre el seu pensament el van portar a fundar l'any 1968 l'Escola Social del Baix Llobregat. Aquest espai de reflexió i ensenyament va néixer sota l'empara de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona, una institució eclesiàstica encarregada de difondre el pensament social oficial de l'Església catòlica. Òbviament, García-Nieto no es va dedicar a difondre-hi aquest tipus de pensament, sinó que el va convertir en un espai de difusió del naixent sindicalisme, del moviment obrer, d'economia i de marxisme. Encara recordo perfectament com jo mateix i altres joves de Sant Ildefons havíem assistit a alguna d'aquestes sessions que regularment se celebraven a la parròquia de Sant Miquel al barri del Pedró.

Una cosa en la qual segurament coincidirem totes les persones que participem de la redacció d'aquest llibre, i moltes d'altres que el van conèixer i tractar al llarg de la seva vida, és en l'interès que sempre va mostrar per la formació i el contacte amb els joves de la ciutat. Ell era plenament conscient, i així ho va dir moltes vegades públicament i ho va deixar escrit en molts dels seus textos i publicacions, que el futur de les ciutats obreres com Cornellà, i el de la classe obrera i treballadora en general, passava necessàriament per la formació i conscienciació de la gent jove.

D'ací la seva col·laboració en l'organització de la ja llegendària Setmana de la Joventut que es va celebrar a Cornellà l'any 1968 i en la qual van participar col·lectius de joves organitzats de tots els barris de la ciutat. Especial rellevància té per a mi —perquè hi vaig participar uns anys més tard— la participació dels joves en la recuperació del Casino Cultural, un dels primers espais estrictament juvenils sorgits en l'esmentat barri cap als primers anys setanta.

De l'experiència d'aquesta convocatòria, en va sorgir la idea de fer una gran enquesta entre els joves de Cornellà per mirar d'esbrinar quines eren les seves idees i inquietuds. I arran d'aquesta enquesta va sorgir un manifest que va ser difós per la premsa barcelonina i al qual García-Nieto i Alfons Carles Comín acabarien donant forma en el seu ja llegendari treball *Juventud obrera y conciencia de clase*, que, censurat un temps pel franquisme, es va publicar l'any 1974 a l'editorial de la revista *Cuadernos para el Diálogo*.

Una altra de les grans preocupacions que en Joan va manifestar al llarg de la seva vida va ser com afavorir relacions i obrir ponts entre el món cristià, tradicionalment hostil al marxisme, i aquesta ideologia. D'ací l'impuls decidit que va donar a les comunitats cristianes de Cornellà, formades íntegrament per joves de tota la ciutat que majoritàriament van acabar integrant o donant suport a les organitzacions obreres i d'esquerres. Aquesta experiència li va servir de punt de partida per fundar, conjuntament amb el seu gran amic Alfons Carles Comín, l'organització Cristians pel Socialisme, que ràpidament es va difondre per tot Catalunya però que els va comportar greus problemes i enfrontaments amb la jerarquia eclesiàstica.

També és en aquests anys que García-Nieto va iniciar la seva militància política en organitzacions clandestines d'ideologia marxista, primer a Bandera Roja, després al Partit Socialista Unificat de Catalunya a partir de l'any 1973, per acabar en anys més propers a nosaltres a Iniciativa per Catalunya. El seu exemple va servir de guia i inspiració a molts cristians de base d'ideologia progressista que, seguint el mateix camí, van acabar militant políticament a les organitzacions polítiques d'esquerra i a les del moviment obrer reivindicatiu.

García-Nieto va ser una de les veus que més clarament i amb més força va donar suport a les grans vagues que es van viure a la comarca del Baix Llobregat entre els anys 1973 i 1976. Va denunciar de forma sistemàtica els abusos i assassinats comesos per membres de la policia a dirigents del moviment obrer. Va ser memorable el discurs que va pronunciar a l'església de Santa Maria durant el funeral de Manuel Fernández Márquez, un obrer de FECSA de Sant Adrià del Besòs mort a causa dels abusos policials.

La restauració de la democràcia a Espanya, després de la mort del dictador l'any 1975, no va aturar de cap manera la seva activitat. La seva preocupació per evitar la marginació social de les classes menys afavorides de la societat, especialment de la joventut, el va portar a participar de la fundació d'entitats tan emblemàtiques com Acció Solidària contra l'Atur i, posteriorment, la Coordinadora contra la Marginació de Cornellà. Va ser també una de les veus més clares i potents a donar suport a la primera gran vaga general efectuada ja en temps de democràcia, concretament el mes de desembre de 1988, organitzada pels dos grans sindicats estatals UGT i CCOO. En aquests temps també va seguir mostrant una de les grans obsessions de la seva vida com era la unitat sindical, una preocupació que ja li venia des dels primers anys de la seva militància política i general.

Per tot això, l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat, del qual jo formava part com a regidor, i el conjunt de la ciutat, van acordar d'atorgar-li, l'any 1989, la Medalla d'Or de la ciutat. El lliurament de la distinció es va efectuar a l'església de Santa Maria, escenari històric de tantes reivindicacions obreres i lloc memorable on García-Nieto havia efectuat algunes de les seves millors intervencions. Encara recordo amb emoció el discurs que va oferir en aquest acte d'acceptació de la distinció, en què va desgranar un a un els elements bàsics del seu pensament.

Un any després, a iniciativa dels ajuntaments de Cornellà i de Sant Feliu de Llobregat i dels sindicats Comissions Obreres i Unió General de Treballadors, es va fundar a la nostra ciutat la Fundació Utopia d'Estudis Socials, de la qual va exercir la presidència fins a la data de la seva mort, esdevinguda l'any 1994. Aquesta Fundació venia a omplir un altre dels grans anhels i objectius de la seva vida com era la preservació i recuperació de la memòria de les grans lluites sindicals esdevingudes en temps del franquisme i la transició. La tasca ingent de recuperació d'aquesta memòria es va efectuar a partir de la recollida de fons documentals de molts dirigents sindicals, i de la realització d'un fons d'entrevistes que en conjunt avui forneixen un dels millors fons de memòria històrica del moviment obrer de tot l'Estat.

Poca cosa més puc dir de la figura d'en Joan N. García-Nieto que no s'expliqui millor en altres apartats d'aquesta publicació. Vaig tenir la sort de poder-lo conèixer des de ben jove i de tractar-lo sovint al llarg dels anys. Jo i molts joves de Cornellà hem extret conclusions meravelloses de la seva docència i militància i el seu pensament ens ha influït extraordinàriament a tota una generació de joves de Cornellà, que al llarg dels anys setanta cercàvem referents que ens ajudessin a trobar respostes i sortides a les nostres inquietuds. Per això penso que, més enllà del reconeixement que fem a un sacerdot compromès des de la seva fe amb el sindicalisme i les classes treballadores, l'hem de recordar sobretot com un home bo, que va esmerçar tota la seva vida al servei de les persones menys afavorides de la nostra ciutat.

Cornellà de Llobregat, octubre de 2023